

Slovar narečnih besed z Liškega

Zbrala in uredila Helena Vuk

Helena Vuk
SLOVAR NAREČNIH BESED Z LIŠKEGA

Besede so prispevali: Helena Vuk, Alenka Velušček, Grega Velušček, Barbara Vuk, Martin Vuk, Savo Vuk, Tomaž Vuk, Fanica Zelinšček in Zoran Žnidarčič

Strokovni pregled: Vanja Gabrijelčič
Oblikovanje in prelom: Mojca Vilfan in Martin Vuk
Uredila: Mojca Vilfan in Martin Vuk

Izdano v samozaložbi, Kanal 2023
Naklada: 70 izvodov
Cena: brezplačno

Fotografija na naslovnici: napis na kamniti plošči s pročelja Zagorčenovega mlina ob reki Idriji (fotograf Pavel Medvešček)

Slovar narečnih besed z Liškega © 2023 Helena Vuk je objavljen pod licenco CC BY-NC-SA 4.0. Besedilo licence je dostopno na naslovu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

Slovar je dostopen v elektronski obliki na naslovu: <https://www.mojcek.org/markci/slovar/>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'282(497.47)(038)

*SLOVAR narečnih besed z Liškega / zbrala in uredila
Helena Vuk ; [besede so prispevali*

Helena Vuk ... et al.] - Kanal : samozal., 2023

ISBN 978-961-07-1514-6

COBISS.SI-ID 144608003

Predgovor

Govor Liškega mi je dobro znan, saj sem se v njem najprej sporazumevala in je to moja materinščina. Tudi moji starši izhajajo iz teh krajev. Knjižnega jezika sem se naučila kasneje, ko sem po vrnitvi iz Francije začela obiskovati osnovno šolo v Domžalah. Še danes se rada pogovarjam v svojem narečju, saj boža moja ušesa.

Da ne bi naša govornica povsem utonila v pozabo, sem narečne besede začela zbirati in zapisovati. Nastali slovar posvečam sestri Marici Velušček – Zagorčeni, ki je z izrednim poslušom znala prisluhniti nenavadnim besedam, navadam in dogodkom, ki so ji prišli na pot, in jih ohraniti v spominu, ter možu Savu, ki me je vzpodbujal, mi pomagal in soustvarjal ta slovar.

Ko sem iskala izvor nekaterih besed, sem ugotovila, da smo si od narodov, pod katerimi smo bili (Avstrijci, Italijani), sposodili besede, za katere domačega izraza nismo imeli. Tako zasledimo besede nemškega izvora, npr. *drat* (žica), *šparget* (štedilnik) ali *ahtati* (varovati). Tudi Italijani so pustili svoje sledi, npr. *škovacela* (smetišnica) ali *fadiga* (napor). Prav tako smo si sposodili nekatere besede pri sosedih Furlanih, s katerimi so se naši predniki družili. Plevelnici tako rečemo *sapin*. Besedo smo poslovenili in iz nje brez zadržkov naredili novo besedo *sapinanje*, ki pomeni pleti s *sapinom*. Prevzemanje besed je bilo obojestransko, tako tudi Furlani pečejo potico, ki jo imenujejo *gubana* (iz naše gubance), in potoku rečejo *patok*. Naš govor je izjemno podoben govorom v Benečiji, kot pri nas imenujemo Beneško Slovenijo.

Imamo pa tudi zelo lepe slovenske izraze. Zelo všeč so mi besede *potočina* za strugo potoka, *pletenica* za košaro in *lazinje*, ki je skupno ime za rastline, ki se vzpenjajo po drevju in zaraščajo poti.

Všeč so mi tudi naše pomanjševalnice: *micen* (majhen), *ljepčen* (lep), *tihce tihce* (tiho), *mojšč* (majhen moški) in *nuojšč* (nožič). Prav tako tudi besedna zveza *počasce počasce*, ki poudari počasen prihod. Pri nekaterih samostalnikih opuščamo zadnji vokal, kot na primer: *Je potrkal na vrat. Se je usedu za miz. Je pršu na sposojb po sirkov mok, da speče pogač za večerji.* (Je potrkal na vrata. Se je usedel za mizo. Si je prišel sposodit koruzno moko, da speče pogačo za večerjo.)

Še eno besedo bi rada omenila: *čuježen*. Čuježen pomeni žica in izhaja iz nemške Zugeisen. Beseda je opisana v Etimološkem slovarju slovenskega jezika Franceta Bezljaja.

Ugotavljam, da smo Primorci zelo trdoživ narod. Stoletja so nam vladali tujci, Italijani so nas v 25 letih hoteli na silo poitalijančiti. Vendar smo kljub nasilju ohranili svoj jezik, svoje narečje.

Zbiranje besed mi je bilo v veliko veselje in užitek, posebno če sem se spomnila besede, ki je danes ne uporabljamo več ali jo uporablja samo še starejša generacija. Včasih smo se zabavali in nasmejali, ko smo se spomnili kakšne smešne kombinacije, kot *nazaj bo padal dež* (spet bo deževalo) ali spomladi, ko je začelo brsteti in se je reklo *drevje je že pognalo perje*.

Zgodilo se je tudi, da sem se zvečer pred spanjem spomnila besed, naslednje jutro pa so mi izginile iz spomina. Zato sem si jih začela zapisovati. Na nočni omarici sem imela listek, na katerega sem si zapisala besede in obrazložitve. Tudi hčerka Barbara mi je često dejala: »Si zapisala to ali ono?«. Ona me je spodbudila, da slovar objavim na internetu. Včasih sem naletela na težavo pri prevodu v knjižni jezik. Z zavzetostjo so pri zbiranju besed sodelovali člani

moje ožje družine, nečakinja Alenka Velušček, pranečak Grega Velušček, sosed Zoran Žnidarčič in drugi. Alenka, Grega in Zoran so tudi zapisovali besede. Pri obrazložitvi pomenov sem se posvetovala s Fanico Zelinšček – Mihovo iz Želinj.

Zahvaljujem se dr. Branku Marušiču za nasvete in pomoč, Vanji Gabrijelčič za strokovni pregled in pomoč pri organizaciji in lektoriranju slovarja.

Krajane vabim, da pri pregledu slovarja pobrsakajo po spominu za besedami, ki jih v slovarju še ni, smo jih pa uporabljali v govoru. Prosim vas, da mi besede sporočite, da obogatimo slovar.

Vsem, ki so sodelovali in še bodo, se lepo zahvaljujem. Zahvaljujem se tudi sinu Martinu in njegovi ženi Mojci ter vnuku Jakobu, ki so slovar uredili, oblikovali in objavili na spletu.

V slovarju so besede zapisane s črkami slovenske abecede. Uporabljen je znak **ə** za polglasnik in **w** za glasnik, ki nastopa na primer v besedi **wəda** (voda). Za pomoč pri izgovorjavi so naglašeni samoglasniki podčrtani. Opozorila bi še, da skoraj vse glasove, zapisane z g, izgovorimo kot "primorski g" (fonetično ɣ).

Helena Vuk, 24. 2. 2023

Narečne besede

A

a ali

ac opozarja na nevarnost

ahtati paziti

akac akacija, robinija

akord dogovor, po dogovoru, **je seku travo na akord** (je kosil travo po dogovoru z lastnikom)

alt stoj

altroke pa še kako, seveda

altvana porodnica

altvanstvo poporodna doba šestih tednov. V tem času porodnica ni smela v hlev ali na polje, ker je bila »hudoočna«. Tudi kuhati ni smela, dokler ni šla na očiščenje greha. Po tem je lahko na poti domov pogledala po polju ali v hlev.

amožna miloščina

anco nocoj

antriga prepir, **kamr je pršu, je delou antrig**

ara predplačilo

ardač rdeč

aržet žep, **di takuin not u aržet** (daj denarnico v žep)

atlih občutljiv

B

bənč skrinja s pokrovom za shranjevanje, tudi klop za sedenje

bəndjera zastava

baba ženska

baka vrbova veja za pletenje košar in za vezanje trt ali drugih rastlin k opori

bakav nočna posoda

bala nevestina oprava

bala žoga

balinišče igrišče za balinanje

balota večji kamen

bambula punčka (igrača)

bandima, tudi **bəndima** trgatev

bapca porodničarka, starejši so uporabljali tudi besedo **komari**

barantač mešetar

barantati ali **glihati** mešetariti

barufa pretep

barufant pretepač

basati polniti, nalagati

basati se žreti, prenajedati se **se je basu z gubanco** (se je nažiral s potico)

baštart križanec, mešanec (pes, ki ni čistokrven)

baštōn debela palica

batačka punčka iz cunj

becirk območje

beka ovca

bekce jagenjček, bacek

ben medmet **ben, a gremo?** (No, ali se odpravimo?)

berunja nabirka za duhovnika in cerkovnika trikrat v letu (ob veliki noči kuhana jajca za cerkovnika, sveža za duhovnika, salama ali druge mesnine, kasneje žito ali denar in grozdje)

beštja žival, zver, tudi hudoben človek

bidōn posoda, kanta

bisc kislja repa **jej jej bisc, da ti zrasedisc** (jej je repo, da ti bodo zrastle dojke)

bjež pojdi, **bjež u maloro** (pojdi v ...)

bjōndast svetlolas

blek zaplata blaga

blevčanje strmenje, **cel cajt je blevču tje v njega**

bombola plinska jeklenka

borša torba

bošk gozd

botrinja darilo botra in botre ob krstu (ena peka kruha, jajca, maslo ...)

božja pot romanje

božji žlah kap

brenci okrogla košara iz vej za nošnjo sena

brenta lesen oprtnik, navadno za grozdje

breše hlače

brešine spodnje hlače

brihten bister, prebrisan

briškula igra s kartami

britof pokopališče

brjač dvorišče

brozar blagor, **brozar tistemu, k ma kerega, da se nanj naslone** (blagot tistemu, ki ima nekoga, da mu pomaga)

brštolin posoda za praženje kave

brumen priden, dober

bržadla zarebrnica

bržota ohrovt

buogdi pozdrav

buogime miloščina, **sam dau za bogime** (sem dal miloščino)

buošc revček

buošca revica

buraška nevihta, **samo, da ne b'bla kaka buraška** (da le ne bi bilo nevihte)

burice kuhan in olupljen kostanj

buskalca kresnička

buskati se bliskati se

busola kompas

buše teliček

bušanti poljubiti

bušta pisemska ovojnica

buštin modrček

butl, butli cepec, cepci

buton gumb

butonela gumbnica

bužerika prazen olupek od kostanja

bužina lupina pri orehu ali jajcu

C

cabada brca

cabniti brcniti

cajh vrsta tkanine, navadno za hlače

cajna pletena košara, navadno iz vrbovih vej (bak)

cajenca majhna pletena košara

cajt čas

cajtəng časopis

cavata copata

cedelca karamela, bombon

celtna šotorsko krilo

cerot oblič

ceruc porabljanje, izčrpavanje, hiranje, **šparuc najde ceruca** (kar prvi rod privarčuje, nasledi rod porabi), tudi hujšanje, **je scerou** (je shujšal)

cigajnar cigan

cigajnarca ciganka

cikorija kavni nadomestek

cimber slivi podoben sadež, tudi žaljivka za nerodnega in neumnega človeka

cimper les za gradnjo

cimprati ustvarjati

cincar omahovalec

cinek kapljica maščobe na juhi

cinglca ali pingunalca gugalnica

ciba kokoš

cipca mlada kokoš

civkelc bolečina, ki se pojavi pri premraženih prstih, **je blo tko mraz, da sm mela civklc** (je bilo tako mrzlo, da se mi je zanohtalo)

cjegelc listek

cjegu opeka

cmok klofuta

coprati čarati

coprnica čarovnica

cokempok imetje, premična lastnina, **je pobrau cokempok en je šu**

crkljati razvajati

cug vlak

cuker sladkor

cunja krpa

cunjar pustna šema z obleko iz cunj

curati lulati

cuzati sesati

cvek žebelj

cvesti cveteti, **na pomlad je vse cvedlo**

cviren sukanec

Č

čajba kletka

čapa kepa, navadno snega

čapati se kepati se

čeča, čeča dekle

čečca deklica

čedən lep, čist

čega čigav

čekerati besedičiti, klepetati

čelebon pletena ovalna košara za shranjevanje orehov, navadno obešena pod strop za zaščito pred mišmi in podganami

čelest, čeleste svetlo moder, sinji, **je mela čelest obleko**

čeliti se kotaliti se, prevračati se, **se je čeliu doluon po gribe** (se je kotalil po strmini)

čem, češ, če, čemo, čete, čejo hoteti, tudi v nikalni obliki (*nečem*), ali kot prošnja **a mi češ to nardit**

čempar levičar

čemparn, čemparna lev, leva (glej tudi **prav, prava**)

čenča govorica

čep zamašek

čera loščilo

čerješnja, čerešnja češnja

čerez čez

čerjeslo notranja rjava kožica pod olupkom pravega kostanja

česnak česen

češpa sliva

čevila dolg kovinski žebelj

čikati žvečiti tobak

čima poganjek

čingum žvečilni gumi

čmela čebela

čuja grča

čukežen žica

čuetast šepast

čuš, čuša neumnež

čušast neumen, **čušast ko drvo**

D

danf zatohel, slab zrak, **uən s štale je udaru en danf** (iz hleva je prišel zatohel vonj)

dantjela detelja

dave davi

debelčkan pomanjševalnica za debel

debelenca pustna nedelja

deleč daleč

dežca pinja, posoda za izdelavo masla

di daj, **di me** daj mi

dihtunga tesnilo

dikla dekla

djədc dedec

doluan, podsa navzdol, **je šu doluan u njivo** (je šel dol v njivo), **je šu podsa** (je šel navzdol)

drat žica

dreti zaklati

drevo plug

dṛgje drugje

drišča driska

drieu drevo, **je splezala ṿesoko gor u drieu** (je splezala visoko na drevo)

drieve drevi

drnjohati smrčati

dropcen droben, suh, majhen

dug dolg

dug dolg, **je zadužen** je zadolžen

duohtar zdravnik

durati trajati **dobro je bilo, malo je duralo** (dobro je bilo, a ni dolgo trajalo)

durh kar naprej

E

en črn an en bel drobiž, **je šlo za en črn an en beu** (prodano je bilo za nizko ceno)

F

facou, facu naglavna ruta

facolč robček

faderban pokvarjen, uničen

fadiga napor, **kopo smo n'rdil s fadigo** (kopo smo naredili z velikim naporom)

fagla bakla

fagot prtljaga, lastnina, **je pobasu fagot in šu** (je vzel prtljago in odšel)

fajht, fəjht vlaga, **v kantonu je fəjht** (vogal je vlažen)

fajhten vlažen

fajn dober, prijazen

faler napaka

faliti zgrešiti

fancu ocvrto pecivo

fandəč, fantəč kavna usedlina

far župnik

farbati barvati, zavajati

faruž župnišče

fasati jih zboleti, biti tepen

faša povoj

fašina butara, snop

fauč velika zakrivljena sekira za klestenje vej in robide

faučč zakrivljen žepni nož

feca kvas

fejst dober, lep

fentati uničiti, ubiti

fešta praznik, tudi menstruacija
feta rezina kruha, salame
fifati vohljati, stikati, **sosed je fifu po šupi**
figotanje crkljanje
figotati crkljati, razvajati, **ga je sfigotu** (ga je razvadil)
figurin modna revija
fin dober, okusen
finger naprstnik, majhna količina, **za en finger masla**
fit najemnina
fitirati oddajati, dajati v najem
fitnik najemnik
flajdra halja, tudi preveliko oblačilo
flajster obliž
flanca sadika
flancati presajati sadike, tudi veliko govoriti
flaška steklenica
flaškon večja opletena steklenica
fljka zaplata
fljkati krpati
fljskati tepsti
fodra podloga za oblačila

fo**fast** puhel, **repa je fofasta** (repa je puhla), tudi slabo počutje, **dave sem bil tko nje**kam **fofast** (zjutraj sem se slabo počutil)

fo**nda** temelj, **je skopu luknjo za fond** (je izkopal luknjo za temelj)

fora**t**i hujskati, ščuvati **ga je naforu** (ga je naščuval)

fo**ta** jeza, **popadla ga je ena fota** (razjezil se je)

foušija zavist

fra**t**i spodleteti, doleteti **mi je fratalo** (mi ni uspelo)

frd**a**man preklet

fri**s** obraz

friš**en** svež

frk**n**i smukniti, izginiti, **je fifu en potle je frknu** (je stikal in potem izginil)

frl**e**t*i* leteti, **je frleu ko tič** (je letel kot ptica)

frn**a**ža peč za žganje apna, apnenica

fro**d**je okleščene veje

fro**š**t*k* zajtrk

fro**š**t*k***a**t*i* zajtrkovati

frt**a****j**a, **fr**t**a****l****j**a cvrta stepena jajca, navadno z zelišči

fru**g**a pridelek, letina

fur**b****a**c prebrisan, premeten

fur**e**š*t* tujec

fur**i****j**a hitrost, naglica

furijast neučakan, hiter

G

gajd močan človek

gajžla bič

galeja naporno, obsežno delo, **taka galeja, pa sm bla sama** (toliko dela, pa sem bila sama)

galeta sviloprejkin kokon

galtre kovinska okenska rešetka

galtrož vrtnica

gank lesen balkon

gasla hujše vnetje ali zastrupitev po poškodbah, ko otečejo bezgavke v dimljah ali pod pazduho

gaveta vojaška menažka

gauge vislice

genjati prenehati, jenjati, **ne genja padat dež** (ne neha deževati)

gin uničen, utrujen

gladati križem škiliti

gladati gledati

glaje svisli, glajt, prostor pod ostrešjem skednja

glajšč šilce, kozarček za žgane pijače

glavodušen požrešen

glaž, glož kozarec

glažast steklen

glihen raven

glunja goreče, tleče poleno **ena sama glunja ne gori** (eno samo poleno ne gori)

gnati poganjati, peljati, goniti

gobast grbast

gobc gobec, spodnji del obraza, **te bom udaru na gobc**

gobcati predrzno ugovarjati, jezikati

gola želja, **mam golo, d' bi jedla ki sladkega** (želim si jesti nekaj sladkega)

gorak topel

gorjup grenek

gorši lepši, **nimar s'bla gorša od vseh** (vedno si bila najlepša)

goruan navzgor

gospuod duhovnik

goveti kujati se, trmariti

gož usnjen obroč, ki povezuje oje z jarmom

grbida robida

grčati smrčati

grebelca priprava za odstranjevati pepela iz peči

griča kostanjeva ježica

grinta krasta

griva strmina, **u grive je teško sječt travo** (na strmini je težko kositi travo)

groblja kup kamenja, ki nastane pri čiščenju senožet

grozan strašen

grunt posestvo

gruntati razmišljati, premišljevati

grupa udrtnina, luknja v tleh

gubanca potica

gubančanje nadev za potico

guj kolk

guskiniti črhiniti, oglasiti se, **da mi ne guskneš** (bodi tiho)

gušt okus, užitek

guzdati vleči, nositi, **ne bom te več guzdala, si zadost velek** (ne bom te več nosil, si dovolj velik)

guzir krošnjar

guzirati krošnjariti

guant lepa obleka, tudi perilo, **sem kupila nou guant, sem dala prat guant**

gvišen zanesljiv, **on je gvišen, bo dobro nar'dil** (on je zanesljiv in bo dobro opravil delo)

gvišno zagotovo

H

hlapc hlapec

hlodje hlodovina

hojlajdri površen človek

hram, **hrəm** prostor, poslopje, na primer skedenj, **boh**
obvaruj našo hišo ən naše hrame (bog naj čuva našo hišo
in druga poslopja)

hudir hudič

J

japka jabolko, jablana

jaga lov

jagr lovec

japno apno

jarce jagnje

jarem, **jarm** vprega za par volov

javdati stokati

jati dejati, **je jau, da gre domu** (rekel je, da gre domov)

jejce jajce

jenica telica

jokalca cmera

K

kadi kdaj, **kadi boš pršu** (kdaj boš prišel)

kafe kava

kafetjera posoda za kuhanje kave

kajšen kakšen

kajšenkrat nekoč, občasno, kdaj pa kdaj

kalceta nogavica

kamba del jarma, obdelana ukrivljena palica, ki ima na vrhu izvrtane luknje za zatič

kambrik potiskano blago za predpasnike

kambra soba, spalnica

kamižola ženska spodnja majica

kanč, kenč majhna količina nečesa, kanček, **dej mi en kanč**
kafeta

kančč, kenčč še manjša količina nečesa

kandreja stol

kanela cimet

kangla posoda za prenašanje mleka

kanotjera, kanotjerca moška spodnja majica

kanton vogal, **za vsakim kantonom** (povsod)

karcut zajemalka

karjola samokolnica

karooca otroški voziček

kavža krivda

kaznank merilna posoda, mernik, mera za žito, **pol**
kaznanka, četrt kaznanka

kelnar natarar

kelnarca natararica

kelnariti streči v gostilni

ki kaj, ki češ (kaj želiš)

kidati odstranjevati sneg ali gnoj iz hleva

kikera skodelica za belo kavo

kikerca kavna skodelica

kišta zaboj

kjetanca, kadenca verižica

kjetna veriga

kjetunik veriga na ognjišču, na katero so obešali kotel

klasti polagati, **je kladu kamne na berjač** (je polagal kamne na dvorišču)

kladvo kladivo

klanfa železna spona za les

klekanca varnostna sponka, glej **mjednca**

kljoča koklja, tudi lesteneč v cerkvi

kločada koklja s piščanci

klump navlaka, šara

koba gnezdo, leglo domačih živali

koce, kočč prašišek

kode kje **kode si šu, skouz Čolnco al čez Ravnco** (kje si šel, skozi Čolnico ali čez Ravnico)

kokuš kokoš

kolendar koledar

kolomba goba jurček

kolonce nositi koga na ramenih, **nesu ga je kolonce**

koltrina zavesa

komarač janež

komari babica/porodničarka, verjetno prevzeto iz furlanščine

kompajn enak, **toje hlače so kompajn ku moje** (tvoje hlače so enake mojim), **je kompajn ku tastr** (je enak kot njegov oče)

kompanirati pospremiti

kompliti končati, uničiti, ubiti, **kompliu ga bom** (pokončal ga bom)

konfin meja, mejnik

kontent zadovoljen

kontrabantar tihotapec

kopa velik kup sena z leseno oporo na sredi

kopac sposoben, **si kopac dvignt hlod**

korc strešna opeka

korc bakrena zajemalka ob posodi za vodo na štedilniku

korčovna zdrobljena strešna opeka

kordavka košnja po dogovoru (na akord)

kordavčar kosec, ki kosi po dogovoru

korjera avtobus

korp nagobčnik za živino

kosir rezalna deska, tudi rezilo za sekljanje zelenjave
košč košček nečesa
košpa cokla, čevelj z lesenim podplatom, okovanim z žebli
koštati imeti ceno
koštron oven, tudi če ni skopljen, tudi bedak
kovjarta prevleka na postelji, posteljno pregrinjalo
kouter prešita odeja
kozla fižolov strok
kozlati luščiti fižol
krancelj venec
kranja zasušena umazanija
krepa obtolčena posoda
krepan zelo utrujen, tudi poginul
krepati crkniti, umreti
repavina mrhovina
krevljasto zverženo, neravno
krives kri
krjanca olika, obzir, **mej mal krjance** (bodi bolj obziren)
krjančan olikan, obziren
kuanta čenča
kuantar, **kuantarca** opravljivec, opravljivka

kuhnja meneštra, enolončnica, **u kuhinj se kuha kuhnja** (v kuhinji se kuha meneštra), **a boš jedu en tont kuhinj** (boš jedel krožnik enolončnice)

kuintal sto kilogramov

kujšten bister, prebrisan

kunjad svak

kunjada svakinja

kuošta hrana, obrok

kuota oglenica, oglarska kopa

kuotišče prostor za oglenico

kuščrca martinček

kuvent samostan

kužin bratranec

kužina sestrična

L

əlmjn svetilka

ladəlc predal

lahan lahek

lajbč brezrokavnik, telovnik

lajben stranišče na štrbunk; tudi gnojnica na njivi

lajdati prenašati, trpeti nekoga

lamar omara

lambrena dežnik

lampa svetilka

lapar deska, na katero so zvrnili kuhano polento iz kotla

lastrca lastovka

lašc stenica

lašta tlakovan pločnik pred hišo, s kamni tlakovana pot med vasmi

laštan s kamni tlakovan, **hiša ma laštan brjač** (hiša ima s kamni tlakovano dvorišče)

lavanda sivka

lavsati loputati (z vrati)

lazinje izraz za vse rastline, ki plezajo po drevju in zaraščajo poti (robida, bršljan, srobot ...)

leder usnje

lej dih samski, neporočen

lementati se pritoževati se, **se je lementu, da ga use boli**

lempa debel trebuh

letjeti teči, **je leteu naglo** (je hitro tekkel)

letrečist električar

letrika elektrika

lice prednja stran

lim lepilo

lintver vrsta gada, strupena kača

lohno lahko

lojtre lestev, **po lojtrah je splezu na čerešnjo** (po lestvi je splezal na češnjo)

lon darilo

lonca majhna senena kopica

lot olušččen koruzni storž

luft zrak

luftati zračiti

lušt volja, veselje do česa, **maš lušt jest šnite** (želim si jesti kruhove rezine), **maš lušt plest cajne** (veseli me pletenje košar)

luža mlaka z umazano vodo

M

mača macola

mača madež

mačuna navadni gladež, nadležna rastlina v travi

madon opeka

maj nikoli, **maj ne boš kujštn** (nikoli ne boš pameten)

majnik španski bezeg

maj več nikoli več

malamentrih brez učinka, zastonj, **si shranu, da ne bo vse malamentrih** (si shranil (datoteko), da ne bo vse zastonj)

malon buča

malora, iti v maloro propasti, iti v nič

mamastara babica, stara mama

manča napitnina

mandalc nabrit moški

maratati zaslužiti si kazen, **ta si jih tud marata** (on si zasluži kazen)

marna novica, sporočilo, **je poslal maren, da pride** (sporočil je novico)

marš ukaz, pojdi proč, izgubi se

maruskle ošpice

maso veliko, dosti, preveč, **je maso tega blaga** (je preveč za jesti)

menanje govornice, pogovor, **je blo s'mo menanje** (smo se samo pogovarjali in nič zmenili)

meniti se, menati se dogovarjati se

meštir poklic, obrt

meštirnik obrtnik, mojster

mīcen, mīčken majhen

mirakel čudež

mižerija revščina

mjavliti mijavkati

mjednca varnostna sponka

mojšč majhen moški

mona tepec

monada neumnost, **je nardiu monado** (je naredil neumnost)

mrč prosojna, rahla megla

mrčasto rahlo zamegljeno, **se ne vide čerez, k je mrčasto**
(se ne vidi čez dolino, ker je rahlo megleno)

mrščalca srh, skominanje

mrtau terilnik

mufa plesen

mula dekle

mularija otroci

muleta ščipalka za prijemanje žarečega oglja

mulo fant

musti molsti

muš osel

muška oslica

mušela čebela

mušnjak čebelnjak

mužo držati kujati se

N

nabəzgati nahujskati, **ga je nabəzgu prot sosedu** nahujskal
ga je proti sosedu

nabasati napolniti

nafourtrati nakrmiti

nageriti natepsti

naglih naravnost

naguzdati oslepariti/nategniti, lahko pa tudi navleči stvari

nahabati najesti se, prenajesti se

naštufirati se naveličati se

natarfoljen namrščen

natrfočen nerazpoložen, nataknen, slabe volje

nauk verouk

nazaj spet, ponovno, **nazaj bo padau dež** (spet bo deževalo)

nestoj ne, nehaj, **nestoj delat antrig** (nehaj povzročati prepir), **nestojte fifat okol hiše** (nehajte stikati okoli hiše)

nevjesta snaha, ženska, ki se primoži k hiši

nimer vedno, večno, **od nimer** (od nekdej)

nječ nekje

nono dedek

nona babica

nosna noseča

nucati potrebovati, rabiti

nucno uporabno, koristno

nuna botra, starejša ženska

nunc boter, starejši moški

O

obdelati koga okregati, ošteti, povedati, kar mu gre

objⁱst ledvica

obje^ljen zabeljen

obje^la zabela

oble^či se si finančno opomoči, na primer prejeti dediščino

oblekaⁿ zakrpan

obleka^ti zakrpati

obraj^tati ceniti koga

o^ča stari oče

o^čce očesce

o^čediti se umiti, se urediti

odlje^gati se biti učinkovit, **se mu (ne) odlje^ga** (je (ne)učinkovit pri delu)

odtonka^ti poceni odpraviti, **ga je odtonkou z enim glažem vina** (ga je odpravil z enim kozarcem vina)

ofalekⁿiti ogoljufati, poceni odpraviti **ga je na hitro ofaleknu** (ga je odpravil na hitro)

o^fer denarni prispevek v cerkvi ob večjih praznikih

ofleutaⁿ popackan

okⁱnčati okrasiti

oku^al na oku^al vse naokoli

onje oseba ali stvar, ki se ne more ali noče imenovati, neimenovana določena oseba ali stvar, **sm sreču onjega**

onjegov pripadajoče neimenovani določeni osebi, **tm u onjegovi njivi**

onjegati delati neimenovano delo, **tm za onjem u onjegovi njivi sm vidu onjega k je neki onjegu** (videl sem ga tam za tistim v njegovi njivi, kjer je nekaj počel)

orelce orglice

ornica trava prve košnje na opuščenih njivah in obrobju njiv

oščajati se obotavljati se, počasi delati

oštarija gostilna

oštir gostilničar

ošnja kletev, **boš že šu domu, oštja** (boš že enkrat šel domov)

oštjeti okregati, ošteti

oštrgoliti se opraskati se, **sem se oštrgoliu na grbide** (sem se opraskal na robidi)

oteščaj jutranja pijača, spita na tešče

ožmrjen od sonca zbledel

P

pacon lesa za sušenje sadja v sušilnici

padela kozica, ponev

pajčuna pajkova mreža

pajštvo sušilnica za sadje

paleuh lenuh

panj ogrodje na ognjišču

panola koruzni storž

pant tečaj pri oknih, vratih

parapet ograja, opora

paražon ječa

part, part zakoniti delež pri dedovanju

partiti deliti

paruka lasulja

pasati iti mimo, miniti, **je pasalo deset let** (je minilo deset let),
je kumi pasu skoz urata (je šel komaj skozi vrata)

pasati pristajati

pašta testenine

patrona naboj

pauc palec

pedinati streči, skrbeti za nekoga, **ga je pedinu ko otroka** (je skrbel za njega kot za otroka)

peglaljz likalnik

pelc krzno

peliča krznen plašč

penel čopič

penelč majhen čopič

pepejuh prostor pod ognjiščem za pepel

pezjon pokojnina

pihalca cev za razpihovanje žerjavice na ognjišču, navadno je bila to puškina cev

pituno prijetno, družabno, domače

pletenica pletena košara

pleteničca majhna pletena košara

počuhati popihati

podbradnik slinček

podpajstk podpazduha

podsa navzdol

pogojk priboljšek, pojedena na skrivaj

poklafučen poklapan

pomidor paradižnik

pont točka pri igri, na primer pri balinanju

popudan popoldne

poraz ročaj pri košari ali vedru, **taka sm ko cajna brez**

poraza (nerodna sem kot košara brez ročaja)

porkiš kletev

postrojiti popraviti, **sem postrojiu šolne** (sem popravil čevlje), **sem postrojiu hrame** (sem obnovil stavbe)

pošvedran obrabljen

potenfan, tenfan dušen, pražen

potočina potočna struga

potombolati se prekucniti se

potrucan siten, nagajiv, tudi nevzgojen otrok

požlempati popiti z velikimi požirki

pr starem nekoč, **tko so gouoril pr starem** (tako so nekoč govorili)

pr nogah peš, **je mogu jt pr nogah** (je moral iti peš)

prase, **prase** prašič

prav, **prava** desen, desna, **ta prava roka me boli** (desna roka me boli), glej tudi **čamparna**

pravca pravljica, pripoved

praviti pripovedovati, **je pravu pravce** (je pripovedoval pravljice)

prefrigan prebrisan

pregi, **pregunik** lesen zatič pri jarmu, vpregi, **divje babe u potoku so rekle možu: čikuik, čikuik, črn trn za pregnik** (pravijo, da je za zatič najboljše uporabiti črn trn)

preteči prehiteti, **me je preteku na klancu** (me je prehitel na klancu)

previdati posoditi, pomagati, **me je previdu** (mi je posodil)

previdinga izposoja, **nimer je bla previdinga** (ljudje so si vedno posojali)

prigatiti se prisliniti se, priti brez vabila

prmojduš medmet, ki podkrepi trditev

prpalehniti udariti nekoga

prtikalce lasnica

prton zidan vhod v dvorišče

pržmagati se zameriti se, **se mi je pržmagu** (se mi je zameril)

puf dolg

puhno veliko, dosti, polno

pukel grba na hrbtu

pulver smodnik

punja pest, **te bom s punjo na gobc** (te bom s pestjo udaril na gobec)

pušta pošta

puob, **pu**opč deček

puodem, **pu**odeš, **pu**ode, **pu**odemo, **pu**odete, **pu**odejo
grem, greš, gre, gremo, gredo, grejo **km pu**odeš (kam greš)

puodlaka bramor

puša puška

R

rabo~~ta~~ dogovorjena dela v vaški skupnosti, na primer izdelava poti, čiščenje po neurju...

rajd~~a~~ krmilo, balanca

rajh~~ati~~ nanašati omet na zid

raž~~riž~~

raž~~a~~ potovanje

rake~~ljč~~ kolut za nit

ramo~~nika~~ harmonika

ramp~~in~~ majhna kljuka za obešanje

ramp~~inč~~ nekdo, ki hodi za petami, navadno majhen otrok

ramp~~initi~~ hoditi nekou za petami

rat~~ati~~ nastati, uspeti

raufati kaditi

razkopano razmetano

razpihniti se razcveteti se

ražon prav, **je meu ražon** (je imel prav)

ražonirati utemeljevati, pametovati, razmišljati

rcnija zdravilo

remešljati rahlo deževati, pršiti

renčeja, **renčelica** majhna sekira za klestenje vej

renčine uhani

ricotast skodran

rigelj kovinski zapah

ringelšpil vrtiljak

ritati noreti

rjavež siromak

rjuti kričati, vpiti

roja dotok vode na mlinski kamen

ror cev

ruksak nahrbtnik

runja bolezen črne kože, brazgotina po cepljenju

ruog rog, buška, **vse mi pride za ruog** (vse moram sam opraviti)

rusca rdeča mravlja

rušt zidarski oder

S

sabrca sodra

salamura razsolica, voda s soljo in začimbami za pripravo mesa

salo loj

sapin plevelnica, orodje za pletje plevela

scagati obupati, podleči, odnehati, **po pou ure sm scagala** (po pol ure sem odnehala)

scati opravljati malo potrebo

səmuən sem, **prid səmuən** (pridi sem)

sirk koruza

sječti kositi travo

skapij ščipalka za prijemanje žarečega oglja

s kod od kod

skopc past za divjad

skrivš na skrivaj, **otroc so na skrivš rabutal čerešnje** (otroci so na skrivaj rabutali češnje)

skušje ličkanje

slanovrat vrsta plevela, zlatica

slaščin sladkarije

smardač, smrdčc zelena smrdljivka (žuželka)

smrdečina smrad

snežt posamezna senožet, **posjeku sm snežt pr kapelci** (pokosil sem senožet pri kapelici)

snežat, **snežati** senožeti na splošno, **arnika rase v snežatih**,
grem v snežat (grem gor, kjer so travniki), **gor v snežatih**
(gor, kjer so travniki)

snjeden požrešen

snuoč sinoči

soldi, **soudi** denar, **je pršu do soudou** (je pridobil denar)

spotjen prepoten

spuzniti spodrsniti

srota sirota

stakviž polenovka

stalaža polica

stati stanovati

stegniti se umreti

steza solze, **so ji prtekle steza po licih** (solze so jih pritekale
po licih)

stezice solzice, šmarnice

stolč, **stolčč** pručka

stročje stročnice (stročji fižol, grah, leča, soja)

stuljen zguban, navadno človek

suoj njegov, njen, **on je sooj sin** (on je njegov sin), **on je
suoj brat** (on je njegov brat)

Š

šacati ocenjevati, oceniti, **je šacu uola, da ma pet kvintalov** (je ocenil, da ima vol petsto kilogramov)

šajt vprega za enega vola

šalam salama

šalca skodelica

šalter stikalo

ščepeti skeleti

ščina trska, trn

ščureti curljati, **je ščurela woda** (voda je curljala)

šefla zajemalka

šekadura sitnost, **Marija, še šekadur boš mela, k' bojo hodile ženske pečt u hišo** (Marija, še sitnosti boš imela, ko bodo hodile ženske pečt v tvojo hišo)

šenfit strop

šenk darilo

šfican prepoten

šipa okensko steklo

škabel nočna omarica

škalonja sitnost

škambeta spotik, podstavitev noge pri nogometu

ški smučī

škifo nagravžno

šklavina odeja

škorja bič

škovacela smetišnica

škrtoč papirnata vrečka

škuadra ekipa

škure naoknice, polkna

šlamatirati brskati, stikati, **ki šlamatiraš gor po kambre** (kaj brskaš po sobi)

šlampast površen, nemaren

šlauf cev

šleva slina

šlevder nespameten moški

šlevdra nespametna ženska

šlic razporek pri hlačah

šluk požirek

šmukuc plodovi gozdnih jagod

šnaufati stikati, vohljati, tudi njuhati

šniža ocvrta kruhova rezina

špacakamīnar dimnikar

špaga vrv

špajz shramba

špampet postelja

špandati trošiti, izdajati denar

španovija družabništvo

šparati varčevati

šparget štedilnik

šparuc hranilnik, šparovček

špas šala

špasen smešen

špeža nakup, navadno večji nakup hrane in osnovnih potrebščin

špičameš, **špičaməš** netopir

špilati se igrati se

špegati kukati

špjegli očala

špjegu ogledalo

špogati se čez mero si privoščiti

špot sramota, **ga je blo špot** (ga je bilo sram)

špotati se norčevati se, rogati se, **se mu je špotau** (se je norčeval iz njega)

špotiti zasramovati, **ga je špotiu** (ga je zasramoval)

špunta injekcija, brizga

špurgljev izbirčen

štamperle šilce

štempelj žig

štenga stopnica

štih šiv, vbod, tudi krog pri kartah

štihati prekopavati

štikati vesti, **štikan prt**

štima glas

štirkati škrobiti

štmati ceniti nekoga, ljubkovati

štokati drezati, dražiti, zbadati

štokolo krompir, pretlačen z ohrovtom, stročjim fižolom ali drugo listno zelenjavo, zabeljen z ocvirki

štokunik mečkalnik hrane

štrafan kaznovan

štrafinga kazen, pokora

štrapac prevelik napor

štrmac žimnica

štrpon zamašek

štuf naveličan, **sm štuf tega dela** (sem naveličan tega dela)

štukati spojiti, podaljšati

šuder gramoz

šuəštar čevljar

šuntati hujskati

šušta vzmet

šuštančno hranljivo, nasitno,

šuštīn pritiskač, sponka

švajten občutljiv

švate copati

T

takuin denarnica

tantava nadnaravna sila, ki obsede in zavede človeka v skušnjava, ali ga zmede, **ga je obdala tantava in ni znau domu, vozila ga je tantava**

tasa skladovnica, kup, **tasa drvi** (zložen kup drv)

tata oče

tatastar dedek

tavəlč prtič, servieta

tavršon delovna halja

taužent tisoč

təč, tiči ptič, ptiči

tenfati dušiti hrano

teraca terasa

tešnjeva ozek prehod

težiti tiščati, **teži me u želodcu** (tišči me v želodcu)

tistkrat takrat

tje tja

tjeti hoteti, glej tudi **čem**

tjeuən, čjeuən tja

tkaj toliko

toč omaka

točati pomakati kruh v omako

tont krožnik

trage nosila za krsto

tringelt napitnina

tripe vampi

trka, trkaj, trki toliko **di trkaj, k' češ** (daj toliko, kot hočeš)

tromba odprtina v tleh skednja nad hlevom za razkladanje sena v hlev

troštati se upati, se nadejati, **sem se troštu, da bo večja fruga** (upal sem, da bo boljši pridelek)

trpiž rešetka za odlaganje posode na ognjišču

trucati zagroziti, **zatrucu mu je, glej da ne guskneš** (mu je zagrozil, naj bo tiho)

tuča toča, **je bla grda ku tuča** (je bila zelo grda)

tuj-tuj klic mački

tujca, tujč, tujčč mačka, maček, mucek

tuliti glasno, močno jokati

turn zvonik

tuta kombinezon

U

uca ovca

učera včeraj

udjelati se dozoreti, postati bolj delaven

uklati ugrizniti, **ps me je uklau** (pes me je ugriznil)

ukupiti kupiti, **sm ukupu prase** (sem kupil prasca)

ulaka lesene sani za prevoz sena

ušafati dobiti, najti

uščivati se močiti posteljo

uštīman lepo oblečen

uštīmati se se urediti

uštuliti se vriniti se

uštufati se naveličati se

uteči zbežati

utohnjen zatohel

utrfoliti se razjeziti se, **se je utrfolu** (se je razjezil)

užganca jed iz prežgane koruzne moke, zalite s kropom, jed smo jedli za zajtrk ali večerjo s kislim mlekom ali z belo kavo

V

vadla vlažna krpa na ročaju za čiščenje krušne peči, tudi vlačuga

vahitati stražiti, čuvati

vahte 1. november, dan spomina na mrtve

vasoko visoko

venjka trta

verj̄n tolmun

vj̄nkla, vj̄ntla omarica za shranjevanje moke, tudi za vzhajanje testa

višno verjetno, najbrž **on se bo višno zmisl**u (on se bo verjetno spomnil)

vjev̄nca lesena zajemalka za moko

vjev̄rca veverica

vkup skupaj

votu votel

vsegl̄ih vseeno, **mi je vsegl̄ih** (mi je vseeno)

vuk volk

W

wčman očim

welb obok

werbati dedovati

werbc dedič

werbca dedinja

wəda voda

wəharən skopušen

woijine stročji fižol

Z

zablekan zakrpan

začapati ujeti, zasačiti

zafrljen skodran

zagnati se zapoditi se

zaguljen težaven, zapleten

zahirk podhranjena živina, **tisto tele je zahirk** (tisto tele je podhranjeno)

zajla jeklena vrv

zaklanfati zapeti, speti

zamerhati zapomniti si, opaziti, **si bom zamerku, ki s'mi nardiu** (si bom zapomnil, kaj si mi storil), **sm zamerku enga tiča gor na drevu** (sem opazil ptiča v drevesu)

zapufati se zadolžiti se

zarjuti zakričati

zašuštrati napačno ali slabo opraviti delo

zdi zdaj **spij zdi, popij zdi, ti natočem še** (spij, popij, ti še natočim)

zdjelan utrujen

zgon zvon

zgonc zvonec

zgoniti zvoniti

zjala zelo glasno dekle ali ženska

zlakvan lačen

zmisliti se spomniti se, **sm se zmislu**, **kako je blo učasih**
(spomnil sem se, kako je bilo nekoč)

Ž

žaganca deska

žajfa milo

žajfanca milnica

žakelj vreča

žakno odprtina pred kuriščem krušne peči

žandarm žandar

žegen pokopališče, **nesem rože na žegen** (nesem rože na pokopališče)

žida svila

žigrast pisan

žlahta sorodstvo

žlajf zavora

žleht hudoben

žlemati izpirati čreva za klobase, salame

žlapniti pasti

žmagati obrekovati

žnidar krojač

žnidarca šivilja

žoja iz vej pletena košara na vozu ali vlaki za prevoz gnoja ali pridelka

žokati drezati

žoud dnina

žoudar dninar

žoudarca dninarica

žuč žolč, žolca

župa juha

žvau žival

žvelt hiter

žverin budilka

žveriti žvečiti

Druge posebnosti

Rada bi omenila še dve obdobji v letu, ki so jih naši predniki upoštevali.

Pasji dnevi: začeli so se konec julija in so trajali še v avgustu. V tem času je bila vročina največja. Ljudje so pravili, da v tem obdobju stopi pes v vodo in jo zblodi. Voda ni zdrava in lahko povzroči prebavne težave, zato so pili vodo iz tistih izvirov, ki so veljali za dobre in zdrave. V tem času so še vedno kosili in spravljali seno v senožetih, po vodo so hodili le k dobrim izvirov. V tem času smo pod ozvezdjem psa, od tod pasji dnevi.

Mihaelovo poletice: 29. septembra ima sv. Mihael svoj praznik. V tem času je običajno toplo in suho vreme. Včasih malo prej, drugič malo kasneje. Zato so ljudje hiteli pospravljati dozorele pridelke. V današnjem času rečejo temu času babje poletje.

Dnevi v tednu: pondjelk, torrk, srjeda, četrtk, patk, sabuota, njedelja.

Svojo obliko imajo tudi osebni zaimki v množini: **medruz** (mi), **vedruz** (vi) in **ondruz** (oni).

Zanimivo je tudi poimenovanje sorodnikov: **mamastara** (babica) in **tatastar** (dedek), **uic** (materin brat), **uina** (žena od materinega brata), **stric** (očetov brat), **strina** (žena od očetovega brata), **teta** (sestra od očeta ali mame).

Glagol *hoteti* ima posebno obliko v našem narečju: **tjeti**. V sedanjiku se glagol sprega kot **čem, češ, če, čemo, čete, čejo**. Spregatev v pretekliku je **sem tel, si tel, je tel, smo teli, ste teli, so teli**.

Spomladi smo rekli: **drevje je že pognalo perje**.

Namesto besedne zveze *vesela sem* se je uporabljalo **rada sem**: **Rada sem, da je tuo djelo šlo v kraj** (Vesela sem, da se je to delo končalo). **Rada sem, da si prišla** (Vesela sem, da si prišla).

Beseda **nazaj** se je uporabljala namesto spet: **Nazaj bo padal dež** (Spet bo deževalo). **Nazaj je noseča** (Spet je noseča). **Nazaj mi je pisal** (Spet mi je pisal).

Da bi le še tkaj gor stalo, dokler ne končamo – tako so rekli, če so želeli, da ne bi več deževalo.

Tisti, ki ima uši, tisti jih trosi – tisti, ki ima sam napake, o drugih trosi vesti, da se sam opere krivde.

Ki pomeni kaj, **zdi** zdaj, **kadi** kdaj, **sadi** sedaj.

Frdamana sila je rekel puž, k je padu s strehe – tako se je reklo, če se je komu zelo mudilo.

Si jih marata – si zasluži kazen.

Je vseh malicij puhen – je z vsemi žavbami namazan, pretkan

Nima nobenih malicij – ni zvijačen, nima zvijač

Če ni v flancah, tudi v glavah ne bo – če kdo v najstniških letih ni obetaven, tudi odrasel ne bo.

Le na svojo moč se zanašaj.

Za konec pa še molitev, ki so jo molili v Liškem kamunu v začetku 20. stoletja (ko so bili moji starši še otroci):

*Pojmo spat z bogom urat
S svetim križem prebivat
Kdor je z bogom
bog je z njim
Jezus je Marijin sin
Marija sinka nosi
za nas boga prosi
sveti Peter z Rima
nebeških vrat ključe ima
odpira vsem dušicam
odpri tudi našim,
da pojdejo gor k vašim
odprite sveti raj,
da bojo šli v nebeški raj.*

Prvi del molitve me je naučila že moja mama, celotno besedilo pa mi je povedala Fanica Zelinšček – Mihova z Želinj.

polglasnik